

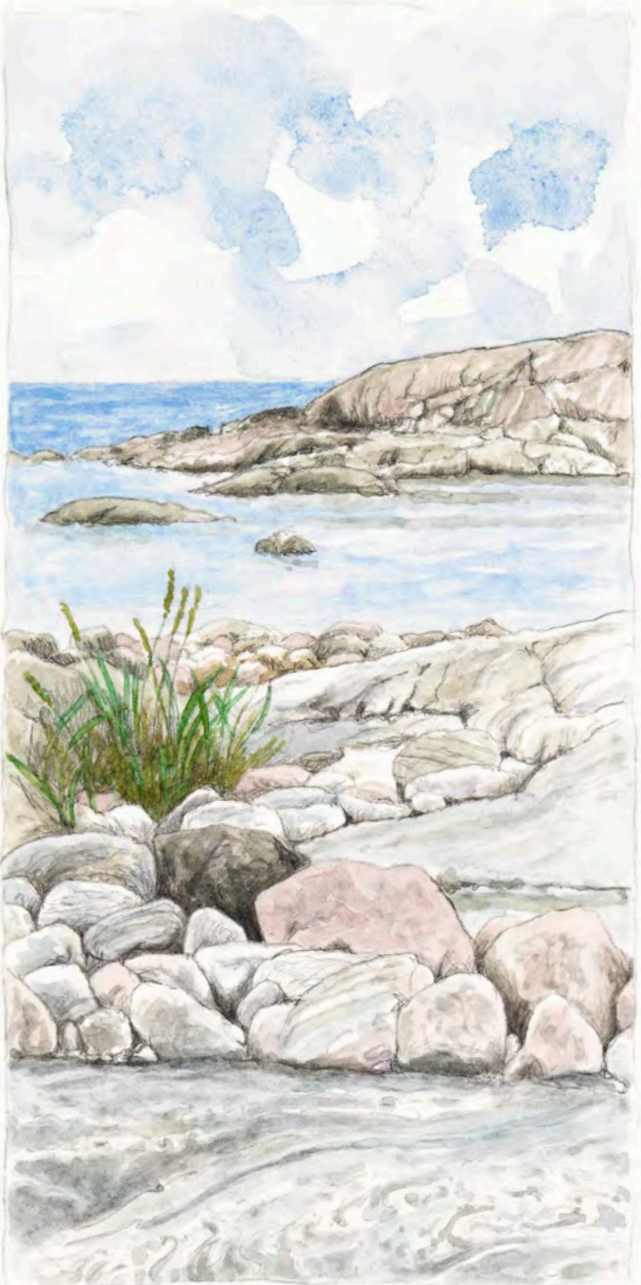
Sedan medeltiden är sundet mellan Rörö och Nordre älv. Även Ragnhildsholmens slott vid gamla Kungahälla i talet då han befolkade Öckeröarna. Häkon reste den Gamle av Norge låt bygga den i mitten av 1200-syftar namnet på en uppsikts- och lotsstation. Häkon ön ligger grunden till Håkans hytta. Förmodligen och som är ganska oförändrade. På norra sidan av fortan se några hus som är kvar från den tiden från 1702 till 1905 fanns en lotsstation på ön. Du kan skapade ett behov av att lotsa båtar. Under perioden Närheten till havet och den allt livigare sjöarten **Sjöarten var viktig för ön**

och Island. för Krogete Jon. "Åkta" raukar finner du på Gotland huvudliknande formation i berget. Öborna kallar den Smältvattnet från senaste istiden har gröpt ur en vid Kärrsviken finns en liten raukklippig sten. ligger nästan mitt på ön. Strax öster om vägen i söder. Högsta höjden är 41 meter över havet och Jättegrytter hittar du vid Sandviken och på Ers kullar som lätt vittar sönder och ger näringsrik jord. slags glimmer. Vid Munkhuvudet finns grönsten, kvarts och fältspat, medan det mörka skiktet är ett Ådergnejsens ljusa skikt domineras av mineralerna Berggrunden består till största delen av gnejs. klapperstensfältet som täcker ön västsidan. av havet i strandzonen. Kvar finns nu det vidsträckt israndbildning) och blev senare bearbetat (svallat) sand och sten avsattes framför inlandisen (en s.k. Inlandisen har satt sin prägel på landskapet. Grus, **Landskapet präglas av olika bergarter**

sommarstugor. den lilla insjön "Ers vatten", planerades ett stort antal hade redan påbörjats och på heden "Et", öster om unika naturen och stoppa exploatering. Sandtäkter Naturreservatet bildades år 1976 för att bevara den santa strövarens och ett rikt växt- och djurliv. tio beboda öar. På ön finner du geologiskt intresser. Rörö är den nordvästligaste av Öckerö kommun **Välkommen till Rörös naturreservat**

Rörö

"Krogete Jon"

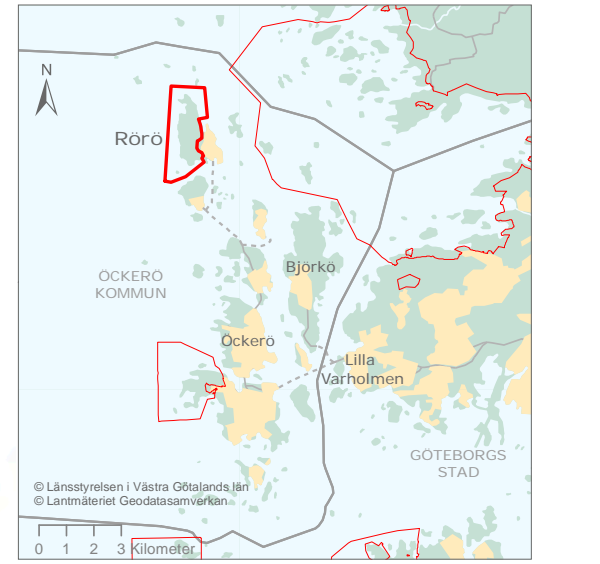
Även på Rörö ser du spår efter denna tid. En byggnad som står kvar i öns norra del byggdes kallas fortfarande för "Krogen". Krogarna ägdes av sillpatronen och var lika viktiga för honom som trankeköket. Här fick patronen nämligen tillbaka en del av de pengar som han betalat ut i lön till arbetarna.

Norr och öster om Rörö breder en vidsträckt, men gles skärgård ut sig. En del av hölarna har varit bebodda under sillperioderna. På Rammen, strax öster om Rörö, fanns minst två större trankeköket. Lämningar efter dessa fabriker syns tydligt som invallade grusdammar, där det stinkande avfallet samlades. Tran är en olja som kan utvinnas ur fisk och den är rik på A och D-vitamin. Under 1700-1800-talet användes den mest som olja till lampor, smörjmedel och tvål.

I dag slår ingen heller ihjäl de stackare som räkat stranda här – tvärtom. År 1907 bildades nämligen Svenska Sällskapet för Raddning af Skeppsburna, SSRS, som sedan 1917 har haft en räddningsstation på Rörö. Sjöräddningssällskapet drivs än i dag med insamlade medel där varken stat eller kommun bidrar med pengar.

isritt även under stränga isvintrar. Grova moringar (järnringar) i bergen runt omkring vittnar om att även större fartyg använt Röröhamn som vinterhamn. På Rörös södra sida kallas området Hagenshamn.

Gravar utmed stranden vittnar om förlista fartyg

Att ta sig till Rörö
Rörö ligger i den yttersta skärgården med öns västsidan helt öppen mot havet. Ta buss till Lilla Varholmen (vissa turer går hela vägen till Burö).

Åk Trafikverkets färja till Hönö Pinan. Därefter buss eller bil till Burö. Åk sedan vidare med Trafikverkets färja till Rörö. Parkera gärna bilen på Burö, eftersom det ofta är platsbrist på färjan. Det finns också cykelbanor utmed större delen av vägen från Göteborg till Burö.

Denna "glansperiod" har präglat skärgården till stor del. De enorma trankekötarna skulle hållas kokande dygnet runt. Hur mycket ved som gick åt till detta går knappast att gissa. De träd och buskar som fanns på ön stoppades under industrins gryta eller eldades upp i stugorna som också behövde bränsle. Även rötterna grävdes upp till detta ändamål, vilket fick till följd att mycket av den lätta sandjorden blåste eller spolades bort i samband med storm och regn. Bristen på bränsle gjorde att befolkningen också tog upp torv på vissa ställen. Öns många dammar, flera av dem översällade av näckrosor under sommaren, kan därför vara ett resultat av torvbrytningen.

Ålgräsängar är havets barnkammare

Vid Sandviken och Tåviken finns många havslevande arter. Den sandiga botten täcks av det livsviktiga ålgräset. Ålgräsängar är barnkammare för bland annat torsk, rödspätta och kräftdjur.

Ostronört, *Mertensia maritima*

Ostronörten – en sällsynt gäst i naturen

Rörö har en stor variation av olika naturtyper. Här hittar du ljunghedar och gräsmarker, mossar och dammar, badvänliga sandstränder och klapperstenstränder. På det stora klapperstensfältet på västra sidan av ön växer den mycket sällsynta arten ostronört. Den blommar med blåaktiga blommor i juli till augusti.

§ Reservatsföreskrifter

Det är bland annat förbjudet att

- elda annat än på plats som förvaltaren anordnat för ändamålet
- framföra motordrivna fordon
- tälta eller ställa upp husvagn
- plocka blommor eller gräva upp växter
- bortföra eller omlagra sten på klapperstensfälten

Logos for Life, grace, NATURA 2000, Länsstyrelsen Västra Götalands Län, and Väst kuststiftelsen.

Förvaltare: Väst kuststiftelsen

Text: Alf Lundgren. Uppdaterad av Rörö hembygdsförening och Länsstyrelsen 2016

Illustrationer: Kerstin Hagstrand-Velicu

Foldern har medfinansierats av EU:s Life+-fond och Naturvårdsverket i "GRACE-projektet" – Bete och restaurering av skärgårdsöar
Väst kuststiftelsen 2016

Ön har många trevliga utflyktsmål Motionsslingor och bad

I naturreservatet finns två motionsslingor som är markerade med gula respektive blå stenar. Slingorna överensstämmer i stort sett med de gamla "mjölkeväja", som byns kvinnor trampade upp under den tid då djurhållningen var en viktig del av öns ekonomi. Vid Möddalen passerar du en snäckskalsbank som bildades då ön ännu låg under vattenytan. Den kom i dagen vid landhöjningen efter den senaste istiden. Här hämtade öborna förr hönsens behov av snäckskal. På ön finner du många fina ställen att bada på, allt från vita barnvänliga sandstränder till klippor.

Silversmygare,
Hesperia comma

Silversmygaren är en art som hotas när betet vid kusten upphör. Fjärilen gynnas av fårbeta.

Grillplatser

Du kan köra med barnvagn från färjan ända ut till rastplatsen vid klapperstensfältet på västra sidan av Ersvattnet (Ersvan). Rullstolar kan också ta sig fram, men kan behöva stöd då stigen lutar lite på sina håll. Vid rastplatsen ligger en av öns tre grillplatser. Utmed Ers vik i söder och på Tåängen i norr finner du ytterligare två stycken grillplatser. Tåängen är en öppen vacker äng omgiven av berg där du alltid kan finna lä. Besöket är väl värt den långa promenaden.

Labyrint

Labyrinten vid norra Sandviken är rolig att springa omkring i om du har barnasinn kvar. Vissa delar av labyrinten verkar betydligt äldre än andra. Troligen består den av flera mindre labyrinter som byggts samman till ett enda labyrintsystem.

Utsiktsberg

Gör gärna en avstickare till något av öns utsiktsberg som Apelviksberget med den gamla minan, Fyrvala eller till Grevens Vale.

Vaktstation

Grevens Vale tros ha fått sitt namn efter greve Jacob av Nordhalland, känd bland annat för att ha byggt Varbergs slott. År 1286 blev greven och några andra danska adelsmän anklagade för mord på sin dåvarande kung, Erik Klipping, och de dömdes som fredlösa. Den norske kungen tog sig an dessa adelsmän och lät dem bo på Ragnhildsholmen i Nordre älv. Då passade det bra med en vaktstation på Rörö om danskarna skulle anfalla.

Hamnen – den naturliga träffpunkten

Merparten av servicen på ön är koncentrerad till hamnen. Här ligger färjeläge, sjöräddningsstation, affär med diesel- och bensinmack, kafé och fiskaffär med restaurang. Den fina gästhamnen är mycket välbesökt och håller god klass. Dessutom är det nära till barnvänliga badstränder. Skola och idrottshall ligger en bit upp efter vägen. Ännu en bit norr utefter samma väg ligger biblioteket som är inrymt i öns församlingshem. Övernattning erbjuds på flera håll och det finns både vandrarhem och bed and breakfast.

Scharlakansröd vaxskivling, *Hygrocybe punicea*

Vaxskivlingar är ofta vackert färgade. De är känsliga för gödsling och igenväxning.

Labyrinten vid Sandviken

Titta på trutar och ejdrar

Rörö är en bra rastlokal för flyttfåglar och ett stort antal arter passerar ön varje år. Mellan Sandvikarna och Tåviken kan dyningen ibland bjuda på ett storlaget skådespel med vattenkaskader i skummande pelare mot skyn. Där mitt i de häftiga vindbyarna hänger trutarna (gale), otroligt överlägsna ejdrarna. Ejdrarna (erera) har stora problem med vinden. De kan komma ur kurs och ha all möda att klara sträcket förbi bergen. Detta utnyttjades förr då jakt på sjöfågel var ett sätt att skaffa kött i grytan som omväxling till fiskdieten. Vinden drev nämligen fåglarna inom skotthåll för skyttarna. Andra fågelarter att hålla utkik efter är tretåig mås (regnsky) och havssula (bergsman).

Ejder, *Somateria mollissima*

Jordbruk och fiske – viktiga försörjningskällor

Under en period var Rörös jordbruk ett viktigt tillskott för att försörja öns invånare. All mark som gick att använda till åker odlades. Den magrare utmarken användes till bete. Gränsen mellan utmarken och den bördigare åkermarken finns kvar i form av en stengärdesgård, som till stor del även skiljer reservatet från den övriga marken. Betsdjuren gick i utmarken hela sommaren till den 10 oktober då "Stora Grinna" öppnades. Då var det fritt fram för djuren att ta för sig av det som fanns kvar att äta på den bördigare marken.

Fisket har alltid varit ekonomiskt viktigt för öborna. I dag är Rörö ett av få bohuslänska fiskelägen där fisket fortfarande är viktigt. Yrkesgruppen fiskare är färre, men de tar upp större fångster nu för tiden. Det beror på att dagens stora fiskefartyg är både effektiva och högteknologiska. Fritidsfisket är också omfattande, framförallt när det gäller hummer, makrill, lax och havskräfta.

Landskapet växte igen när betesdjuren försvann

Den historiska markanvändningen på ön har gjort att många av de arter som finns här har koppling till öppna marker. Från 1950-talet och framåt började jordbruket på ön att trappas ner och betesdjuren försvann. Bränsle från utmarken behövdes inte längre när olja och el värmden husen. Då började buskar och träd åter att breda ut sig över ön. Tall planterades ut på några ställen. Så småningom blev det besvärligt att ta sig fram i terrängen. Många växt- och insektsarter fick också svårt att överleva när landskapet växte igen.

EU-projektet GRACE återställer landskapet

Under åren 2012–2015 gjordes stora restaureringsinsatser i EU-projektet GRACE för att öppna upp de igenväxta markerna. Nu finns det betesdjur igen och de hjälper till att hålla vegetationen nere så att växter och djur kan frodas. Djurens dynga gör också att de hotade dyngskalbaggar kan leva här tillsammans med ett myller av andra sällsynta insekter.

Hällmarker med ris och ljung sköts även med hjälp av återkommande bränningar. Då försvinner gammal ljung och de tjocka lagren av döda växtdelar. Nu kan fröbanken i marken gro, många växter och djur kommer tillbaka och betet blir smakigare.

Kattfot, *Antennaria dioica*

Kattfoten trivs i öppna miljöer.

Många rara växter har hittat tillbaka till ön

Mellan de kala bergen går gröna stråk där det växer arter som är beroende av öppna marker. Du kan hitta Jungfru Marie nycklar, jungfrulin, brudbröd, kustgentiana, ljungögontröst, ängsvädd, ängshavre, vildin, darrgräs och många andra blommor. Blommor är vackra men också livsnödvändiga för många insekter, som fjärilar och vilda bin.